

אמנות הקיר בישראל

Murals in Israel

אלול התש"ף - 9/2020 - 1099

לצאת מאולמות המוזאונים ולעמוד בגאון במרחב הציבורי לרווחת כל העם ובשיתופו.

במהלך השנים, עם התבלות הציור באופן טבעי והתמעטות השימוש הקהילתי בבית העם, נוצר צורך לפעול לשימורו. במהלך חורף 2016 ביצעה חברת ארכו עבודות שימור במקום במסגרת 'סקר אמנות הקיר בישראל'.

עפיה זכריה

הבית המצויר, שלומי 1980-2000

בלב אחד משיכוני 'עמידר' בעיירה שלומי נחבאת דירתה הקטנה והמיוחדת של עפיה זכריה, שהלכה לעולמה בשנת 2000. קירות הדירה מהממים בצבעוניותם העזה ויוצרים אשליה של רקמה אחת גדולה: צבעים חמים ועיטורים גאומטריים מכסים את הקירות, את התקרה והרצפה ואת הרהיטים והדלתות. הקירות מספרים את סיפורה המרתק של אישה ואמנית נאיבית יוצאת דופן שיצרה עולם ומלואו. מקורות השראה מלמדים על קהילה ותרבות. זהו סיפור חייה של בת תימן במאה העשרים: עלייתה לארץ ב"מרבד הקסמים" וההתיישבות במעברה ובשיכון הדל. בזקנותה נאלצה לעבור מביתה המוקף בגינה לדירת שיכון, אך ככל שסביבתה הפכה לצרה, חדגנותו, מנוכרת ואפורה - פרצה יצירתה ובנתה עולם בזעיר אנפין שכולו צבע וקסם מהפנט, מרהיב ועשיר בצבעיו ובתכניו. הבית המצויר בשלומי הוא ביטוי נוסף למציאות ההיסטורית הלאומית והתרבותית במאה העשרים, שעפיה זכריה חוותה את מרבית שנותיה ואירועיה.

נרית שלו כליפא

אוצרת, מנהלת המחלקה להיסטוריה חזותית,

אוצרות ותיעוד, יד בן-צבי

סקר אמנות הקיר בישראל (www.wallart.org.il) נועד לקבץ ולאפיין את מגוון יצירות הקיר בארץ - שחלקן על סף הרס ושכחה - תחת קורת גג אחת, במאגר מידע כולל הנאסף בשיתוף הציבור. מיום סקר ושימור אמנות הקיר בישראל הוא מפעל משותף של תוכנית המורשת 'ציוני דרך': משרד ירושלים ומורשת, יד יצחק בן-צבי, המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל ומשרד התרבות.

ציורו של אברהם אופק - באדיבות משפחת אופק.
הבית המצויר - באדיבות גבריאל נעמן - ראש מועצת שלומי.

עיצוב בולים, חותמת ומעטפה:

פיני חמו

Stamps, Cancellation & FDC Design:

Pini Hamou

אמנות הקיר היא חלק מנוף הארץ. אלפי יצירות אמנות - בציור, בתבליט, בפסיפס ובמגוון צורות וטכניקות - קבועות על קירות מבני ציבור: פנים וחוץ. מקצתן נעשו בידי אמנים ידועי שם, ורבות אחרות - כביטוי עממי בידי אמנים מקומיים ואמנים לעת מצוא. יצירות הקיר מרכיבות את מארג החברה הישראלית לגווניה, את תולדות ההתיישבות החדשה בארץ ואת מורשתה התרבותית. תולדות ציורי הקיר בארץ בעת החדשה מוצאות ביטוי בעיטור בתי כנסת ובעיטורים במוסדות הציבור, בעיקר בהתיישבות העובדת. בשנות החמישים לאחר קום המדינה החל שגשוג חסר תקדים בעיטור שחזר לחומרי הארץ וניסה לחקות את קדמוניותה, כגון פסיפס וקרמיקה.

יעקב שטרק

בית הכנסת עדס, ירושלים, 1912

בסתיו 1912 השלים אמן 'בצלאל', יעקב שטרק (1881-1915), את עבודת הציור המונומנטלית בבית הכנסת עדס של העדה החלבית (ארם צובא), שנבנה בשנת 1901 בשכונת נחלת ציון בירושלים. תיאור שנים עשר השבטים, סימני גלגל המזלות ושבעת המינים שבהם נתברכה הארץ עיטרו את הקירות על רקע של מגיני דוד ומנורות, וסימלו את חזון השיבה לארץ ישראל. על אודות מילון הצורות העיוני הראשוני שיצר שטרק על כותלי בית הכנסת כתבה אחייניתו, פרופ' רות בן ישראל: "האמן יעקב שטרק ביטא את האמנות העברית המתהווה. בעת שעיטר את בית הכנסת 'עדס' הוא יצק בעבודותיו, באותיות העבריות, משמעות צורנית וסמלית, כשהוא משלב אותן עם סמלי השבטים ופרחי הארץ".

ציור הקיר שעיטר את הקירות ואת התקרה כוסה במהלך השנים, ורק בחלק העליון של הקירות המזרחי, הצפוני והדרומי השתמרו קטעים מן הציור. נזק רב נגרם לציור בעקבות עבודת שיפוץ שנעשתה בשנת 2009. בשנת 2010 החליטו ועדת השרים לענייני מורשת ועיריית ירושלים לשקם ולשמר את ציור הקיר כאתר מורשת לאומי. במהלך עבודת השימור שנעשה על ידי רשות העתיקות נחשפו חלקי הציור בחלקו התחתון ובתקרה, ובהם עיטורי רימונים, פרטים אדריכליים וסמלים יהודיים ישנים-חדשים.

אברהם אופק

מעגל החיים, כפר אוריה, 1970

ציור הקיר בכפר אוריה הוא אחד משישה ציורי קיר גדולי ממדים שצייר אברהם אופק (1935-1990) ברחבי הארץ. הציור 'מעגל החיים' בבית העם בכפר אוריה מתפרס על שלושה קירות בגודל 12.5x3 מטרים, ומספר את סיפור החברה הישראלית: על קיר אחד סיפור העלייה, על השני בניין הארץ ועל הקיר השלישי - המשפחה והמסורת היהודית. הציור הוזמן על ידי תנועת המושבים, ובמשך אחת עשרה שנים תכנן אופק את המתווה, עוד טרם נקבע מקומו בכפר אוריה. העבודה בפועל נמשכה חודשים אחדים, ובמהלכה התגורר אופק במושב כביטוי לתפיסתו כי על האמנות

Murals in Israel

Murals are part of the Israeli landscape. Thousands of works of art - paintings, reliefs, mosaics and other art forms and techniques can be found on the walls of public buildings, both inside and out. Some were created by well known artists, but many are folk expressions by local or passing artists. These murals tell a tale and depict the multifaceted tapestry of Israeli society, the history of the modern settlement of Eretz Israel and its cultural heritage. Modern-day murals flourished in the 1950's after the establishment of the State of Israel, adorning synagogues and public buildings, mostly in agricultural settlements. Artists utilized local materials and attempted to imitate ancient methods such as mosaics and ceramics.

Yaakov Stark Ades Synagogue, Jerusalem, 1912

Artist Yaakov Stark, of Bezalel Academy of Arts (1881-1915) completed his monumental mural at the Ades Synagogue in the fall of 1912. The synagogue was built in the Nachalat Zion neighborhood of Jerusalem by Jews of Syrian descent from the city of Aleppo. The walls feature the Twelve Tribes of Israel, the signs of the zodiac and the fruits with which the land was blessed, against a background of Stars of David and menorahs, symbolizing the ancient vision of returning to Eretz Israel.

Stark's niece, Prof. Ruth Ben-Israel wrote of the first Zionist dictionary of shapes that he created on the synagogue walls: "Artist Yaakov Stark expressed the modern Hebrew art which was coming into being. When he decorated the Ades synagogue he used Hebrew letters to cast formative and symbolic meaning into his works, incorporating them into guilloche patterns of symbols of the tribes and flowers of Eretz Israel".

Over the years, the murals that adorned the walls and ceiling were covered and only portions at the top of the eastern, northern and southern walls remained. The mural was greatly damaged during renovations in 2009 and in 2010 the Ministerial Heritage Plan Committee and the Jerusalem Municipality decided to restore and preserve the mural as a national heritage site. Sections of the mural along the bottom and on the ceiling were discovered during work by the Israel Antiquities Authority, including pomegranate decorations, architectural details and Jewish symbols.

Avraham Ofek The Circle of Life, Kfar Uriah, 1970

The mural at Kfar Uriah is one of six massive murals painted by Avraham Ofek (1935-1990) throughout Israel. The *Circle of Life* mural at the Kfar Uriah community center covers three walls measuring 3 x 12.5 meters and tells the story of Israeli society: one wall features the Aliyah tale, the second depicts the building of Israel and the third shows the Jewish family and traditions. The mural was commissioned by the Moshavim Movement and Ofek planned the layout for 11 years, before it was even decided that it would be in Kfar Uriah. The actual work took several months, during which Ofek lived on the moshav to express his belief that art should be taken out of museums and presented proudly in public spaces to benefit the people and with their participation.

חומת אירוע להופעת הבול SPECIAL CANCELLATION

Gradually the mural faded due to natural causes as well as utilization of the community center, and it required restoration. During the winter of 2016, Arco Conservation and Restoration company restored the mural as part of a national project to preserve wall art.

Afia Zecharia The Painted House, Shlomi (1980-2000)

In the heart of one of the Amidar public housing projects in the town of Shlomi lies Afia Zecharia's small and special apartment. She passed away in 2000. The stunning bright colorful walls of the apartment create the illusion of one large tapestry. Warm colors and geometrical decorations cover the walls, the ceiling and the floor as well as the furniture and the doors. The walls tell the fascinating story of an extraordinary woman and naïve artist who created an entire world, inspired by community and culture. Zecharia's life story is that of a Jewish Yemenite woman in the 20th century, including Aliyah to Israel as part of Operation Magic Carpet, settling first in a transit camp and then in an impoverished neighborhood. In her old age she had to move from her house surrounded by a garden into a small apartment. Enclosed within her four walls and as her world became narrower, more monotonous, alienated and gray - her creativity burst forth and she created a spectacular, rich miniature world filled with color and hypnotizing charm. The Painted House in Shlomi is an expression of the historical, national and cultural reality of the 20th century that Afia Zecharia experienced in its entirety.

Nirit Shalev-Khalifa

Curator, Director of the Visual History, Exhibitions and Documentation Department, Yad Ben Zvi

Wall Art in Israel Project
www.wallart.org.il

Mural by Avraham Ofek - courtesy of the Ofek family.
The Painted House - courtesy of Gavriel Neeman - Head of the Shlomi Council.

השירות הבולאי - טל: 076-8873933
שד' הרכס 31, מודיעין 7178390
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-76-8873933
Sderot HaReches 31, Modi'in 7178390
www.israelpost.co.il * e-mail: philserv@postil.com

Issue:	ספטמבר 2020	הנפקה:
Stamps Size (mm):	H 30 ג / W 40 ר	מידת הבולים (מ"מ):
Plates:	1163, 1164, 1165	לוחות:
Stamps per Sheet:	8	בולים בגיליון:
Tabs per Sheet:	4	שבלים בגיליון:
Method of printing:	אופסט	שיטת הדפסה:
Security Mark:	מיקרוטקסט	סימון אבטחה:
Printer:	Cartor Security Printing, France	דפוס: